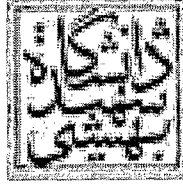


بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



تعیین سبد غذایی برای گروه های در آمدی مختلف

متناسب با در آمد آنها

پایان نامه ارائه شده به گروه اقتصاد
دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی
دانشگاه شهید بهشتی

برای دریافت دانشنامه کارشناسی ارشد
در رشته برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

توسط:

محمد سوزنده

استاد راهنما:

دکتر محمد حسین پورکاظمی

شهریورماه ۱۳۸۶

دانشگاه شهید بهشتی
موسسه تحقیقات و توسعه
معاونت برنامه ریزی و
سیاست گذاری

۱۳۸۶ / ۱۱ / ۲۱

۱۰۴۷۹۳

تقديم به:

«تمامي كودكاني كه

آسمان

را سقف زندگي خود مي دانند»

برگ تاییدیه پایان نامه

عنوان پایان نامه: تعیین سبد غذایی برای گروههای درآمدی مختلف متناسب با درآمد آنها

نام دانشجو: محمد سوزنده

دوره: کارشناسی ارشد برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

این پایان نامه در جلسه ۸۶/۶/۱۵ با نمره ۱۷/۲۵ و درجه عالی مورد تایید اعضا کمیته پایان نامه متشکل از استادان زیر قرار گرفت:

دکتر محمد حسین پور کاظمی

استاد راهنما

امضاء

دکتر کامبیز هژبرکیانی

استاد مشاور

امضاء

دکتر نسرین امیدوار

استاد ناظر

امضاء



اذعان

این پایان نامه توسط اینجانب در دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی دانشگاه شهید بهشتی در فاصله زمانی بهمن ماه ۱۳۸۴ تا شهریورماه ۱۳۸۶ نگارش و تدوین گردیده است. مطالب این پایان نامه یا بخشی از آن برای دریافت هیچ مدرکی به این دانشگاه یا دانشگاههای دیگر ارائه نشده است.

محمد سوزنده

شهریورماه ۱۳۸۶

امضاء

سپاسگزاری:

من لم یشکر المخلوق لم یشکر الخالق

از اساتید عزیزم در دانشگاه شهید بهشتی بخصوص آقای دکتر پورکاظمی ، آقای دکتر
هژبرکیانی و آقای دکتر علی اکبر عرب مازار که در دوران تحصیل دروازه های دانش
خویش را بر من گشودند کمال تشکر را دارم.

عنوان: تعیین سبد غذایی برای گروههای درآمدی مختلف متناسب با درآمد آنها

دانشجو: محمد سوزنده

استاد راهنما: دکتر محمد حسین پور کاظمی

دوره: کارشناسی ارشد برنامه ریزی سیستمهای اقتصادی

تاریخ ارائه: شهریور ماه ۱۳۸۶

چکیده:

انسان بعنوان رکن اصلی اقتصاد جامعه دارای نیازمندی هایی است که مهمترین آنها نیاز به امنیت غذایی و تغذیه سالم می باشد. در جامعه ایران دو گروه از افراد وجود دارند که متأسفانه از امنیت کامل غذایی برخوردار نمی باشند این دو گروه شامل کسانی هستند که یا بعلت بضاعتهای مالی توانایی تهیه مواد غذایی سالم و مغذی را ندارند و یا اینکه کسانی که متأسفانه علی رغم آنکه این توانایی را دارند ، اما از آگاهی لازم نسبت به ترکیب مصرف مواد غذایی برخوردار نیستند. لذا دو عامل در ایجاد امنیت غذایی افراد نقش مهم ایفا می کنند که شامل ۱- درآمد و ۲- ارتقاء دانش غذایی افراد و ارائه سبد غذایی مناسب میباشد . لذا در این مطالعه به کمک منطق فازی با تابع تعلق ذوزنقه وبا استفاده از داده های مرکز آمار و جداول ترکیبات مواد غذایی ، یک سبد غذایی تعریف شده است که علی رغم آنکه نیاز افراد به مواد غذایی را مرتفع می سازد از کمترین هزینه نیز برخوردار است.

قیمت این سبد غذایی تعیین می کند که چه گروههای درآمدی قادر به رفع نیازهای غذایی خویش هستند و چه گروههایی خیر.

یافته هایی این پژوهش نشان می دهد که: الف : خانوارهای شهری در گروه اول هزینه ای و خانوارهای روستایی در دهک های اول و دوم ، توانایی مالی لازم جهت رسیدن به امنیت غذایی مطلوب را ندارند لذا شایسته است یارانه های دولت به این سمت سوق داده شوند. ب: سبد بدست آمده در مقایسه با سبدهای غذایی تعریف شده توسط مرکز انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی ایران و سند چشم انداز بیست ساله از هزینه کمتری برخوردار است.

کلمات کلیدی:

امنیت غذایی - سبد غذایی - فقر - منطق فازی - بهینه سازی فازی

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۲	فصل اول : کلیات
۳	۱-۱- مقدمه
۳	۲-۱- طرح مسئله (تعریف و اهمیت موضوع)
۴	۳-۱- هدف از انجام تحقیق
۵	۴-۱- فرضیه ها
۵	۵-۱- روش تجزیه و تحلیل و استدلال
۵	۶-۱- شرحی بر داده های آماری و روش گردآوری اطلاعات
۶	۷-۱- جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق
۶	۸-۱- استفاده کنندگان مستقیم از نتیجه
۶	۹-۱- موانع و مشکلات
۷	فصل دوم: امنیت غذایی ، فقر و اصول تغذیه
۸	۱-۲- مقدمه
۸	۲-۲- امنیت غذایی
۹	۳-۲- جایگاه امنیت و سلامت غذا و تغذیه در سیاستهای کلی کشور
۹	۱-۳-۲- سند چشم انداز ۱۴۰۴
۹	۱-۳-۲-۱- دورنمای ایران در سند چشم انداز بیست ساله
۱۰	۲-۳-۲-۱- سبد مطلوب غذایی در سند چشم انداز بیست ساله ۱۴۰۴
۱۱	۲-۳-۲- سیاستهای کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران
۱۱	۴-۲- بررسی وضع موجود امنیت غذا و تغذیه با نگاهی فرابخشی

۱۱	اقتصادی -۱-۴-۲
۱۳	جمعیت شناختی -۲-۴-۲
۱۶	تولید و عرضه مواد غذایی -۳-۴-۲
۱۷	ساختاری -۴-۴-۲
۱۸	تغذیه و سلامت -۵-۴-۲
۲۱	فرهنگ و سواد غذا و تغذیه ای -۶-۴-۲
۲۲	هزینه مواد غذایی و دخانی بر اساس آمار سال ۱۳۸۳ -۵-۲
۲۵	فقر و محرومیت -۶-۲
۲۵	مفاهیم فقر -۱-۶-۲
۲۹	شاخص فقر -۲-۶-۲
۳۰	تعادل و تنوع برنامه غذایی -۷-۲
۳۱	هرم راهنمای غذایی -۸-۲
۳۱	سهم غذایی -۹-۲
۳۱	سبد غذایی مطلوب -۱۰-۲
۳۱	تعریف -۱-۱۰-۲
۳۲	الگوی غذایی -۲-۱۰-۲
۳۳	کاربرد سبد غذایی -۳-۱۰-۲
۳۳	موانع موجود برای ارائه سبد مطلوب غذایی -۴-۱۰-۲
۳۴	ریز مغذی ها -۱۱-۲
۳۴	ویتامینها -۱-۱۱-۲
۳۴	مواد معدنی -۲-۱۱-۲

۳۴	درشت مغذی ها	۱۲-۲-
۳۵	مراجع مواد مغذی	۱۳-۲-
۳۶	فصل سوم: مروری بر کارهای انجام شده و روش تحقیق	
۳۷	مقدمه	۱-۳-
۳۷	مروری بر کارهای انجام شده	۲-۳-
۳۷	مروری بر کارهای انجام شده در داخل کشور	۱-۲-۳-
۴۱	مروری بر کارهای انجام شده در خارج از کشور	۲-۲-۳-
۴۵	روش تحقیق (منطق فازی)	۳-۳-
۴۷	مجموعه های فازی و تعاریف اولیه	۴-۳-
۵۴	انواع توابع عضویت	۵-۳-
۵۴	تابع عضویت S شکل	۱-۵-۳-
۵۵	تابع عضویت گوسین	۲-۵-۳-
۵۶	تابع عضویت زنگ دیس	۳-۵-۳-
۵۷	تابع عضویت گوسین دوگانه	۴-۵-۳-
۵۸	تابع عضویت پای شکل π	۵-۵-۳-
۵۹	تابع عضویت دوزنقه	۶-۵-۳-
۶۰	تابع عضویت مثلث	۷-۵-۳-
۶۱	تابع عضویت Z شکل	۸-۵-۳-
۶۲	بهینه سازی فازی	۶-۳-
۷۵	استفاده از منطق فازی در تغذیه	۷-۳-
۷۵	مثال تغذیه	۱-۷-۳-

۷۶	تفاسیر زبانی و مثالهای بیشتر	۲-۷-۳
۷۷	مثالهای تکمیلی از تغذیه	۳-۷-۳
۷۹	مجموعه های فازی در عمل	۴-۷-۳
۸۱	Prerow Value شاخص	۵-۷-۳
۸۵	فصل چهارم: ارائه مدل و نتیجه گیری	
۸۶	مقدمه	۱-۴
۸۶	الگوی تعیین سبد مطلوب غذایی برای گروههای سنی مختلف براساس منطق فازی	۲-۴
۸۷	ارائه مدل	۳-۴
۱۲۱	یافته ها و بحث	۴-۴
۱۲۲	مقایسه سبد پیشنهادی با سبدهای تعریف شده در گذشته	۵-۴
۱۲۲	بررسی فرضیات	۶-۴
۱۲۳	ارائه پیشنهاد	۷-۴
۱۴۵	منابع و مواخذ	

پیشگفتار:

انسان رکن اصلی اقتصاد جامعه است و تغذیه سالم یکی از عوامل مهم در سلامتی انسان قلمداد می گردد. در جامعه ایران بعضی از افراد بعلت کمی بضاعت مالی نمی توانند تغذیه مناسب داشته باشند و بعضی افراد دیگر نیز علی رغم آنکه بضاعت متوسط یا خوبی دارند ولی بازهم آگاهی لازم در زمینه اینکه چه نیازهای تغذیه ای دارند ندارند لذا وظیفه این است که به کمک روشهای صحیح ترکیب مواد غذایی سالم و مغذی در اختیار عموم مردم قرار گیرد تا امنیت غذایی جامعه حاصل آید. و هدف این مطالعه تعیین سبد غذایی مطلوب برای افراد در گروههای سنی مختلف شهری و روستایی و در نهایت برای خانوارهای شهری و روستایی است. خوشبختانه در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و برنامه چهارم توسعه نیز بر این مهم تاکید فراوان شده است. روشهایی که می توان از آن جهت تعیین سبد غذایی بهره جست میتواند شامل هرم غذایی، برنامه ریزی خطی و فازی باشد که در اینجا از روش برنامه ریزی فازی با تابع تعلق ذوزنقه جهت تعیین ترکیب بهینه مصرف مواد غذایی افراد در ۸ گروه سنی مختلف به تفکیک مرد و زن در دو سطح شهر و روستا بهره گرفته شده و آنگاه بر اساس ترکیب متوسط گروهها سنی در خانوارهای شهری و روستایی سبد غذایی بهینه در سطح خانوار تعیین شده است که علی رغم آنکه نیازمندی به مواد مغذی در افراد را مرتفع سازد هزینه های خانوار را نیز حداقل نماید. این مدل یک مدل چند هدفه با ۲۱ هدف و ۲۰ محدودیت حدود نیازمندی به مواد مغذی طبق جدول RDA به همراه ۹ محدودیت مصرف مواد غذایی جهت تطابق با واقعیت جامعه و سروینگ در هرم غذایی و ۴۷ محدودیت ذاتی می باشد. هزینه ای که در اینجا بدست می آید همان خط فقر مطلق می باشد که با توجه به دهک های هزینه ای خانوارها می توان پی برد که چه دهک هایی توانایی آن را دارند که به سلامت تغذیه ای دست یابند و چه دهک هایی خیر تا یارانه ای که دولت در نظر می گیرد به سمت و سوی صحیح سوق داده شود.

این پایان نامه از چهار فصل تشکیل شده است که در فصل اول با عنوان کلیات به طرح مسئله، اهداف، فرضیات و مشکلات و موانع تحقیق می پردازیم. تمامی مواردی که در این فصل آمده بطور مفصل در فصول بعد شرح داده خواهد شد. در فصل دوم با عنوان امنیت غذایی و اصول تغذیه، به مسئله امنیت غذایی و جایگاه آن در سیاستهای کلان جامعه پرداخته و در پایان این فصل هم به انواع مواد مغذی اشاره می شود. در فصل سوم به سوابق تحقیق و کارهای انجام شده در زمینه سبد غذایی در داخل و خارج کشور پرداخته میشود و در ادامه همین فصل، روش تحقیق و روشهای بهینه سازی فازی آورده ایم. در نهایت در فصل چهارم مدل را تصریح نموده و به حل آن پرداخته ایم که در این فصل به رد یا تایید فروض با توجه به نتایج بدست آمده از مدل می نشینیم.

فصل اول

کلیات

۱-۱ - مقدمه:

در این فصل بطور کلی به طرح مسئله، اهداف، فرضیات و روش تحقیق و مشکلاتی که در تعیین سبد غذایی وجود دارد می پردازیم و در فصول هریک از این موارد بطور مفصل شرح داده می شود.

۱-۲ - طرح مسئله (تعریف و اهمیت موضوع):

انسان رکن اصلی اقتصاد جامعه بوده و تغذیه سالم یکی از عوامل مهم در سلامتی انسان قلمداد می شود. فردی می تواند شاداب و پرتحرک و با استعداد باشد که ضمن رعایت سایر نکات بهداشتی از تغذیه متنوع و متعادلی نیز برخوردار باشد. در جامعه ما بعضی افراد بعلت کمی بضاعت مالی نمی توانند تغذیه مناسب داشته باشند ولی اگر نکات ظریفی را در زمینه مسائل تغذیه ای بدانند می توانند با همین بضاعت کم نیز حداقل نیاز روزانه خود و خانواده خود را تامین کنند. بعضی دیگر افراد بضاعت متوسط یا خوبی دارند ولی بازهم آگاهی لازم را در زمینه اینکه چه نیازهای تغذیه ای دارند، ندارند^۱. لذا وظیفه این است که به کمک روشهای موجود ترکیب مواد غذایی سالم و مغذی در اختیار مردم جامعه قرار گیرد.

آمار منتشره توسط مرکز انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور مبنی بر این مطلب است که از تمامی افرادی که انرژی و پروتئین مصرف می کنند تنها ۳۰ درصد به اندازه نیاز و ۲۰٪ اضافه بر نیاز ریز مغذی دریافت می کنند و ۵۰ درصد نیز با کمبود ریز مغذی ها روبرو هستند^۲ که این آمار بالای ۵۰٪، هم ریشه در عدم کافی بودن درآمد خانوار و هم در عدم تنوع غذایی در الگوی مصرفی دارد چرا که طبق آمار تنها حدود ۱۵ تا ۲۰ قلم مواد غذایی در سبد روزانه یک فرد ایرانی است در حالی که کشور ژاپن حدود ۳۰ تا ۴۰ ماده غذایی در سبد غذایی خود دارد^۳ علی ایحال این دو سری آمار موید این مطلب است که کشور ما نه تنها مشکل اقتصادی در مساله دسترسی و تامین مواد غذایی دارد بلکه با فقر فرهنگی و گرفتاری دانش رفتارها و عادات غذایی نیز مواجه است. بنابراین لازم است که برای خانوارها در هریک از دهک های درآمدی و هزینه ای غذاهای جانشین با توجه به قیمت این مواد غذایی و بودجه خانوار تعیین شود. تعیین سبد غذایی مطلوب در مورد دهک های بالاتر نسبت به دهک های درآمدی پایین تر بدلیل آنکه توانایی بیشتری در انتخاب و تخصیص بودجه خانوار دارند از اهمیت کمتری برخوردار است بنابراین عمده ترین سوالی که ما در این پایان نامه در پی آنیم اینست که آیا افراد جامعه ما در دهک های پایین تر توانایی آن را دارند که آن بخشی از درآمد خود را به هزینه های خوراکی اختصاص دهند که سلامت جسمانی آنها تضمین شود. به عبارتی با توجه به تورمی که در مواد خوراکی مشاهده می شود افراد جامعه در هریک از دهکها بخصوص دهک های پایین تر چگونه مواد غذایی مختلف را جایگزین هم سازند

^۱ - شناور، راضیه - مرادی، فریبا - مظلوم، زهره - وکیلی، مرضیه - تغذیه گروههای آسیب پذیر (I)، واحد آموزش مرکز بهداشت استان فارس - شیراز - ۱۳۸۲

^۲ - سایت انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور - برگرفته سخنان دکتر ناصر کلانتری رئیس انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور همزمان با روز جهانی غذا - ۱۳۸۵

^۳ - روزنامه شرق پنجشنبه ۱۶ بهمن ۱۳۸۲ - برگرفته از سخنان اناهیتا هوشیار راد متخصص تغذیه و عضو هیئت علمی انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور

تا هم بودجه اختصاص داده شده به مواد غذایی کافی باشد و هم نیازمندی آنها به مواد مغذی مرتفع شود. جهت پاسخ گویی به این سوالات ابتدا در فصل دوم به مسئله امنیت غذایی و مواد مغذی مورد نیاز بدن پرداخته ایم و آنگاه در فصول سوم و چهارم روشهای تحقیق و سبد مطلوب غذایی پیشنهادی آورده ایم.

۱-۳ - هدف از انجام تحقیق:

امنیت غذایی نخستین اصل برای حفظ سلامت افراد جامعه است تا این افراد بتوانند نقش کلیدی خود را به عنوان عنصر اصلی توسعه سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ایفا کنند و اکثر کشورهای جهان نیز بویژه دولت های مردم سالار اهمیت ویژه ای برای ایجاد، حفظ و پایداری امنیت غذایی قایل هستند و نبود آن را تهدیدی جدی علیه توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تلقی می کنند هدف ما از این پایان نامه تعیین سبد مطلوب غذایی و آنگاه بدست آوردن خط فقر غذایی (فقر شدید) خانوارهای شهری و روستایی است.

با نگاهی به نشریات علمی در این مورد در می یابیم که افراد متناسب با سن و جنس به میزان مختلفی مواد مغذی در طول شبانه روز نیازمندند که این گروههای سنی و میزان نیاز به مواد مغذی در جدولی به نام RDA^4 تنظیم گشته است در این جدول افراد به دوازده دسته زیر طبقه بندی می گردند:

جدول ۱-۱ - گروههای سنی جهت تعیین ترکیب مطلوب مواد غذایی

۱	۰-۶ ماهه
۲	۷-۱۱ ماهه
۳	۱-۳ ساله
۴	۴-۶ ساله
۵	۷-۹ ساله
۶	۱۰-۱۴ ساله
۷	۱۵-۱۸ ساله
۸	۱۹-۵۰ ساله
۹	۵۱-۷۴ ساله
۱۰	۷۵+ ساله

^۴-Recommended Dietary Allowances (RDA)

زنان باردار ۱۱

زنان شیرده ۱۲

ما در این پایان نامه می خواهیم برای تک تک این گروهها بجز دو گروه اول که شیرخوار می باشند و دو گروه آخر که از تعداد آنها آماری در دسترس نیست، سبد غذایی را ارزیابی کنیم سپس آن را با میانگین گیری به خانوار تعمیم دهیم آنگاه با توجه به گروه درآمدی که آن خانوار در آن قرار دارد به این نتیجه برسیم که آیا این افراد خانوار قادرند حداقل نیازمندی غذایی خویش را رفع سازند یا خیر.

۱ - ۴ - فرضیه ها:

ما در این پایان نامه در پی اثبات یا رد فرضیه های زیر می باشیم.

- خانوارها در دهک های درآمدی پایین تر از چهار قادر به رفع حداقل نیازمندی به مواد مغذی نمی باشند.
- دسترسی به ترکیب غذایی مطلوب برای گروههای سنی پایین تر از سه سال با استفاده از مواد غذایی موجود و بدون استفاده از غذاهای مکمل امکان پذیر نمی باشد.

۱ - ۵ - روش تجزیه و تحلیل و استدلال:

تعیین سبد مطلوب غذایی یک فرایند تصمیم گیری است که در آن یک فرد بایستی با توجه به اهدافی همچون حداقل کردن هزینه، افزایش توان و سلامت جسمانی و همچنین افزایش رضایت از مصرف مواد خوراکی در کنار محدودیتهایی همچون محدودیت بودجه، دسترسی به مواد غذایی و ... اقدام به انتخاب و مصرف یک گروه از مواد خوراکی نماید. روشی که ما در این پایان نامه انتخاب می کنیم روش برنامه ریزی چند هدفه فازی^۵ با هدف حداقل کردن هزینه و ماکزیمم ساختن توابع تعلق مواد مغذی و محدودیت های دریافت حداقل و حداکثر ریز مغذی و همچنین رعایت سروینگ ها طبق هرم ماده غذایی است. متغیر تصمیم ما همان مواد غذایی است که بایستی یک فرد برای دریافت مواد مغذی مصرف نماید. با حل این سری دستگاه نا معادلات حداقل هزینه و ترکیب مواد غذایی بدست می آید که مبنای تجزیه و تحلیل ما خواهد بود بدین صورت که با دریافت هزینه حداقل درآمد یک خانوار تعیین می گردد و اینکه این خانوار در این گروه درآمدی قادر است نیازمندی خود را مرتفع سازد یا خیر. که بدین شکل می توان خط گرسنگی را محاسبه نمود.

۱ - ۶ - شرحی بر داده های آماری و روش گردآوری اطلاعات:

در این پایان نامه جهت بیان ریز مغذی های موجود در مواد غذایی مختلف از جدول ترکیبات مواد غذایی از انتشارات انستیتو تحقیقات تغذیه و صنایع غذایی کشور و برای تعیین ریز مغذی مورد نیاز بدن نیز از جدول FAO/WHO استفاده

^۵- این روش در بخش های مربوطه شرح داده خواهد شد.

خواهیم نمود. اطلاعات دیگر که در این مقاله مورد نیاز است آمار جمعیت بر حسب گروه‌های سنی مختلف و قیمت مواد غذایی است که از داده‌های سال ۱۳۸۳ مرکز آمار استفاده میکنیم.

۱-۷ - جنبه جدید بودن و نوآوری تحقیق :

در این پایان نامه جهت تعیین سبد مطلوب غذایی از روش منطق فازی بهره می‌جویم که در فصل سوم در مورد این روش و مزایای آن بطور مفصل به بحث نشسته ایم. در این پایان نامه برای اولین بار در ایران از روش منطق فازی در زمینه تغذیه بهره گرفته شده است.

۱-۸ - استفاده کنندگان مستقیم از نتیجه:

از این مجموعه سازمانهای سیاست گذار در زمینه غذا و تغذیه جهت برنامه ریزی تولید و عرضه مواد غذایی میتوانند استفاده کنند. همچنین متخصصان امر تغذیه نیز می‌توانند با بررسی این پژوهش با متدهای نوین جهت تعیین سبد مطلوب غذایی و تعیین رژیم غذایی مناسب آشنا گردند.

۱-۹ - موانع و مشکلات :

در این مطالعه مصرف اقلام خوراکی خانوارها از طرح آماری بودجه خانوار مرکز آماری ایران و ارزشهای غذایی از جدول ترکیبات غذایی منابع متخصصین علم تغذیه اخذ شده است. عدم تناظر بین این دو منبع اطلاعاتی، یک مشکل اساسی در تعیین یک سبد غذایی مطلوب بشمار می‌رود. برای مثال مرکز آمر ایران مرکز امار ایران مصرف شیر معمولی و آغوز را یکجا بکار می‌برد در حالی که در منابع علمی تغذیه ارزش غذایی این دو ماده غذایی متفاوت است که به منظور ایجاد تناظر بین این دو جدول از میانگین ارزشهای غذایی این دو ماده غذایی استفاده شده است. در موارد مشابه نیز همین روش بکار گرفته شده است.

نوع دیگر از مشکلات مربوط به سبد غذایی است که در بخش ۲ - ۱۰ - ۴ بطور کامل آورده ایم.

فصل دوم

امنیت غذایی و اصول تغذیه

در این فصل ضمن بررسی امنیت غذایی، به مسائل این شاخه در سند چشم انداز بیست ساله و برنامه چهارم توسعه می پردازیم تا جایگاه امنیت غذایی در سیاستهای کلان نیز مشخص گردد در ادامه نیز به موارد و اصطلاحات مربوط به علوم تغذیه که در این پایان نامه از آنها استفاده شده است می پردازیم.

۲ - ۲ - امنیت غذایی:

هدف و مسیر توسعه ملی، توسعه انسانی است و امنیت غذایی یکی از معیارها و ابزارهای توسعه انسانی قلمداد می شود. با استفاده از تعبیر "زندگی در سلامت و رفاه" بعنوان یکی از مؤلفه های توسعه انسانی، حصول به سطح مناسبی از سلامت و امنیت غذا و تغذیه یکی از مقاصد جدی در سیاستگذاریهای ملی شناخته می شود. بنا به تعریف، امنیت غذایی وقتی وجود دارد که "همه مردم در تمام اوقات دارای دسترسی فیزیکی و اقتصادی به غذای کافی، سالم و مغذی برای تامین نیازهای تغذیه ای و ترجیحات غذایی^۱ " خود باشند. بدین ترتیب دسترسی به غذای کافی و مطلوب و سلامت تغذیه ای از محورهای اصلی توسعه، سلامت جامعه و زیر ساخت نسل های آینده کشور است.

از سوی دیگر مبتنی بر نگرشهای علمی دهه های اخیر، دسترسی اقتصادی و فیزیکی به غذای کافی بمنظور زندگی سالم و فعال، از سویی بعنوان حق آحاد جامعه برای شکوفایی قابلیت ها و از سویی دیگر بعنوان آزادی مثبت و وظیفه ای برای دولت در جهت تأمین آن دانسته می شود.

در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، در اصول سوم، بیست و نهم و چهل و سوم، ضرورت تأمین نیازهای اساسی، رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه تغذیه، رفاه فردی و اجتماعی مورد تأکید قرار گرفته است. همچنین جمهوری اسلامی ایران چندین بار و بویژه در نشست هزاره سران، همراه سایر کشورهای جهان، رسماً "تعهد سیاسی و عزم کلی خود را برای کاهش گرسنگی، سوء تغذیه و دستیابی به امنیت غذایی پایدار اعلام کرده است.

نمود این رویکرد در سیاستگذاریهای سطح ملی در قالب سند چشم انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی، سیاستهای کلی برنامه چهارم توسعه جمهوری اسلامی ایران و برنامه چهارم توسعه، بخوبی بیانگر اهمیت موضوع و تعهد دولت به آن است.^۲

^۱ - سند ملی توسعه فرابخشی امنیت غذا و تغذیه (برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران) - وزارت بهداشت و درمان - آذر ماه ۱۳۸۳

^۲ - سند ملی توسعه فرابخشی امنیت غذا و تغذیه (برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران) - وزارت بهداشت و درمان - آذر ماه ۱۳۸۳

نقطه ثقل در موضوع امنیت غذا و تغذیه، چندضابطه ای و فرابخشی بودن آن است. به این ترتیب که فارغ از فرابخشی بودن آن در سطح تئوریک و سیاستگذاری، پیاده سازی برنامه های اجرایی، نیازمند ارتباط، تعامل و اجرای مشترک توسط بخشها و زیر بخشهای مختلف است. چنانکه زیر سیستمهای «تولید و عرضه»، «نگهداری، فرآوری و توزیع»، «مصرف» و «سلامت» بطور کامل پوشش داده شوند. چرا که هرگونه اختلال در هر یک از زیرسیستمها بر امنیت غذایی سطح خانوار و فرد تأثیر منفی خواهد داشت.

با این رویکرد در صورتیکه بتوانیم هسته های اصلی را مورد اعمال سیاست قرار دهیم، سایر حوزه ها بطور خود بخود و در اثر ارتباط سیستمیک، متأثر شده و در راستای اهداف مورد نظر حرکت کرده و بهبود خواهند یافت.

۲-۳ - جایگاه امنیت و سلامت غذا و تغذیه در سیاستهای کلی کشور

۲-۳-۱ - سند چشم انداز ۱۴۰۴^۳

۲-۳-۱-۱ - دورنمای ایران در سند چشم انداز بیست ساله:

در چشم انداز ۲۰ ساله، ایران کشوری است توسعه یافته با جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه. جامعه ایرانی در افق این چشم انداز از جمله دارای ویژگی زیر است:

- برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصتهای برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، فساد، تبعیض و بهره مند از محیط زیست مطلوب.
- دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی با تأکید بر جنبش نرم افزاری و تولید علم، رشد پر شتاب و مستمر اقتصادی، ارتقاء نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل.

^۳ - سند ملی توسعه فرابخشی امنیت غذا و تغذیه (برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران) - وزارت بهداشت و درمان - آذر ماه ۱۳۸۳